

IZKUSTVENO UČENJE V ZOO LJUBLJANA / Alma Moštrokol, prof. biologije in gospodinjstva, ZOO pedagoginja / Živalski vrt Ljubljana

Včeraj popoldne, ko sem se v spremstvu svojih dveh otrok odpravila po nakupih, je do mene pritekla približno 6-letna deklica in me z velikimi očmi vprašala: »Gospa, kje imate kačo?« Za njo je k meni pristopila gospa, ki je odgovorila na moje začudene poglede. Spomladi je deklica skupaj s sovrstniki iz vrtca obiskala Živalski vrt Ljubljana, kjer smo jim predstavili nekatere živali. Deklici je obisk in srečanje s kačo ostal tako močno v spominu, da me je prepoznala in pristopila k meni 10 mesecev po njenem prvem srečanju. Izkušnja s kačo ji je spremenila življenje, včerajšnje srečanje z deklico pa je življenje spremenilo meni.

V nadaljevanju bom predstavila eno izmed vlog živalskih vrtov – izobraževanje. V sklopu izobraževanja lahko s svojimi programi dosežemo cilje, zapisane v učnem načrtu, predvsem pa s pomočjo doživljajskih izkušenj vplivamo na empatijo pri učencih.

Živalski vrt je institucija, ki omogoča edinstveno izobraževalno izkušnjo vsem obiskovalcem in je zelo dobra dopolnitev tako za spoznavanje kot tudi za utrjevanje bioloških vsebin. Vsak osnovnošolec naj bi vsaj enkrat med osnovnošolskim izobraževanjem obiskal živalski vrt. Obisk živalskega vrta je priporočen v sklopu dejavnosti v osnovnih šolah.

Sodobni živalski vrtovi niso le zbirke živali za zabavo obiskovalcev, so veliko več. Živalski vrt Ljubljana spada v svetovno in evropsko zvezo živalskih vrtov in akvarijev (WAZA, EAZA), vsako leto to zvezo živalskih vrtov obišče okrog 600 milijonov obiskovalcev. Nobeno drugo naravovarstveno združenje ne obišče toliko obiskovalcev. Zato so živalski vrtovi zelo pomembni pri ozaveščanju ljudi o življenjski pestrosti, ogroženem živalstvu in njihovih naravnih okoljih, pa tudi o onesnaževanju in globalnem segrevanju. Njihova najpomembnejša naloga je torej izobraževanje obiskovalcev, poleg tega imajo sodobni živalski vrtovi tudi pomembno naravovarstveno funkcijo, raziskovalno in navsezadnje tudi rekreacijsko nalogo.

Ljubljanski živalski vrt je v letu 2016 obiskalo 241.000 obiskovalcev (11,7 odstotka prebivalstva Slovenije), kar 57.000 obiskovalcev (23,6 odstotka vseh obiskovalcev) se je udeležilo enega izmed številnih izobraževanj znotraj ZOO Ljubljana. Vse te številke nam pokažejo, kako veliko moč imajo živali in kako pomemben del našega vsakdanjika so.

UČENJE Z IZKUŠNJO

Izkušnjsko učenje je v Živalskem vrtu Ljubljana najpomembnejša oblika izobraževanja. Pri izkušnjskem učenju je trajnost znanja daljša, poveča se tudi njegova uporabnost. Pri spoznavanju živali uporabljamo čim več čutil, živali niso pasivni objekti, temveč subjekti, ki aktivno sodelujejo v procesu učenja. Bistveni element je pozitivna neposredna izkušnja, na kateri se gradi vse nadaljnje učenje. S pozitivno izkušnjo učence čustveno spodbudimo in šele takrat so pripravljeni na kvalitetno zavestno delovanje – učenje. Energijo za učenje in delo predstavljajo čustva, ki se sprožijo tekom procesa. Pravimo, da čustva poganjajo »pamet« in »roke« (I. Furlan Vukoja 2016).

PRIMERI DOBRE PRAKSE IZOBRAŽEVANJ V ŽIVALSKEM VRTU LJUBLJANA

Enourno in večurno vodenje po ZOO Ljubljana

V sklopu enournega vodenja po ZOO Ljubljana učenci neposredno doživijo izbrane živali, jih tako spoznajo, odpravijo morebitne predsodke o njih in jih tako vzljubijo. Usvojeno znanje utrdijo ob spoznavanju biološkega materiala.

Primer izvedbe naravoslovnega dne Razvrščanje živali v ZOO Ljubljana
Učna vsebina: »sistematika« in »razvrščanje živali«

Razvrščanje živali v skupine na podlagi zunanjih znakov.

Operativni učni cilji, ki jih dosežejo učenci:

- spoznavajo osnovne značilnosti pajkovcev, žuželk, dvoživk, plazilcev, ptic in sesalcev;
- spoznavajo in uporabljajo osnovna merila za razvrščanje živali;
- razvrščajo živali v osnovne skupine po skupnih značilnostih;
- na preprostih primerih spoznavajo, da sorodne vrste združujemo v rodove, te pa v družino, red, razred, deblo;
- spoznavajo, da razvrščanje organizmov v skladu z njihovimi značilnostmi in sorodnostjo obravnava sistematika;
- razlikujejo živa bitja po zgradbi, prehrani in življenjskem prostoru;
- spoznavajo, da imajo živa bitja, ki jih uvrščamo v isto skupino, nekatere enake značilnosti;
- ugotovijo, da je zunanji videz živali povezan z njenim načinom življenja.

OPIS UČNE VSEBINE

Učenci so bili neposredno v stiku z živalmi, z opazovanjem in vodenjem prek problemskih vprašanj so spoznali žuželke, pajkovce, dvoživke, plazilce, ptice in sesalce. Opazovali so skupne značilnosti posameznih skupin. Po zunanjih znakih so razvrščali živali v posamezno skupino. Živali so razvrščali glede na njihovo življenjsko okolje, način življenja in prehranjevanje. S pomočjo preprostega dihotomnega ključa so razvrščali dvoživke Slovenije.

DELAVNICA

Učenci so svoje znanje utrdili na delavnici, kjer so razvrščali biološki material (kože, lobanje, odlitke stopinj, perje, jajca) po danih kriterijih.

Slika 1: Vodenje skupine v ZOO Ljubljana – neposreden stik z živaljo (foto: ZOO Ljubljana)

Slika 2: Spoznavanje kače – stik s kačo v ZOO Ljubljana (foto: ZOO Ljubljana)

Slika 3: Spoznavanje kače – stik s kačo v ZOO Ljubljana (foto: ZOO Ljubljana)

Slika 4: Spoznavanje malega madagaskarskega tenreka – stik v ZOO Ljubljana (foto: ZOO Ljubljana)

TABORJENJE, FOTOSAFARI IN NOČNO VODENJE

Na taborjenju, fotosafariju in nočnem vodenju so učenci spoznali nekatere živali neposredno, odpravili predsodke ter zmote o njih in se o živalih veliko naučili. Odpravili smo se tudi v dele vrta, ki so zaprti za obiskovalce, ter tako neposredno spoznali delček zakulisja živalskega vrta in oskrbe živali v živalskih vrtovih.

Med taborjenjem smo sami poskrbeli za taborni ogenj in si sami pripravili

večerjo. Ob tem smo se imenitno zabavali, predvsem pa ni bilo pomembno, kako pečena je hrenovka ali kako zapecen je kruh. Zjutraj smo telovadili skupaj z giboni in medvedom pripravili zajtrk. Po končanem taborjenju smo polni novih izkušenj in spoznaj, prijetno utrujeni in umazani odšli novim znanjem naproti. Med fotosafarijem smo poleg neposrednega stika z živalmi spoznali tudi osnove fotografiranja in se naučili, da so določena živalska vedenja vnaprej predvidljiva, kar smo izkoristili za pripravo na

najboljšo fotografijo. Živali smo fotografirali med hranjenjem, igranjem, raziskovanjem in počivanjem. Nočno vodenje je bilo posebno doživetje, ker smo neposredno spoznali nočno aktivne živali, nekatere dnevno aktivne pa opazovali med spanjem. Na poti po živalskem vrtu smo si pomagali s svetilkami. Ker je tema omejevala naše vidno zaznavanje, smo si pomagali tudi z drugimi čutili, živalim smo prisluhnili, nekatere smo tudi povohali.

Slika 5: Otroci na taborjenju sami zakurijo ogenj in si pripravijo večerjo (foto: ZOO Ljubljana)

Slika 6: Hranjenje žiraf med fotosafarijem v ZOO Ljubljana (foto: ZOO Ljubljana)

Slika 7: Nočno vodenje v ZOO Ljubljana (foto: ZOO Ljubljana)

Izobraževanje z igrifikacijo

Z vključevanjem igre v kontekst učenja povečamo aktivno vključevanje udeležencev v sam proces učenja. Z aktivno vključitvijo se poveča odstotek pomnjenja in hkrati se izboljša njegova kvaliteta.

Udeleženci Noči čarovnic smo skozi igro neposredno spoznavali živali, ki

so tesno povezane z vraževerjem, čarovništvom in predsodki.

Program Noč čarovnic je leta 2008 prejel Prometeja znanosti za odličnost v komuniciranju za pripravo in izvedbo inovativnega projekta komuniciranja znanosti. Nagrado podeljuje Slovenska znanstvena fundacija.

Pri vseh dejavnostih delujemo po metodi dobrega zgleda in neposredne izkušnje. Z uporabo vseh možnih čutil ter z umsko in telesno aktivnostjo je učenje še učinkovitejše (R. Ocepek 2012). »Neposreden stik z realnim svetom omogoča pridobivanje realnih predstav, na katerih se kasneje gradi kvalitetna abstrakcija in tudi primeren odnos do okolja« (R. Ocepek 2012).

Slika 8: Spoznavanje grlice med programom Noč čarovnic v ZOO Ljubljana (foto: ZOO Ljubljana)

Slika 9: Noč čarovnic – poizkus v ZOO Ljubljana (foto: ZOO Ljubljana)

Najpomembnejši cilj izobraževanja v ZOO Ljubljana je razvijanje odgovornega odnosa obiskovalcev do živali, spoštovanje in ljubezen do njih. Le to, kar človek pozna, lahko vzljubi in to ljubezen prenese na vso naravo ter jo tudi ohranja. Obiskovalci v živalskem vrtu živali zaznavajo z vsemi čutili in tako živali bolj polno doživijo. Pri doživljanju in opazovanju živali obiskovalci dobijo realne predstave o njih in spoznajo njihovo vedenje. Pristen stik z živalmi ne morejo nadomestiti televizija in knjige. Največje poslanstvo ZOO Ljubljana je pomagati obiskovalcem spreminjati odnos do živali in narave. Učimo jih komunikacije z živalmi in kako se jim približati. Pokažemo jim, kako lahko spremenijo sebe, da jih živali sprejemajo in se jih ne bojijo. Tako živali spoznajo in vzljubijo ter spoštujejo. S pomočjo

živali pridemo do novega znanja, ki ne temelji na podajanju dejstev, temveč na empatiji. S tem je pridobljeno znanje globlje zapisano v našo zavest in je tako trajnejše. Ta spoznanja in izkušnje lahko prenesejo na vso naravo in samo takrat jo lahko varujejo.

Za konec le še slovenski ljudski rek, ki kaže, kako pomembna je izkušnja, pa naj si bo pozitivna ali negativna: »Izkušnja ga je izučila.«

Viri in literatura

Furlan Vukoja I. 2016. Zgodovina izobraževalnih programov ter oblikovanje smernic za razvoj pedagoškega dela v Živalskem vrtu Ljubljana. Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Oddelek za biologijo Biotehniške fakultete.

Ocepek R. 2001. Odnos človek-žival v pedagoškem procesu. Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Oddelek za biologijo Biotehniške fakultete.
Ocepek R. 2012. Vzgoja za odgovoren odnos do narave – Premagajmo predsodke do živali. Ljubljana, Agencija Baribal.

Spletni viri

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Dnevi_dejavnosti.pdf
<http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/5148>
<http://www.aktualno.biz/2014/01/igra-fikacija-novo-strokovno-orodje.html>

Priloge

Arhiv ZOO Ljubljana

Alma Moštrokol je profesorica biologije in gospodinjstva, zaposlena je v Živalskem vrtu Ljubljana, kjer že deset let organizira ter vodi različne izobraževalne delavnice za otroke in odrasle. Svoje izobraževanje je dopolnjevala z udeležbo na mednarodnih seminarjih učiteljev v živalskih vrtovih (2015 in 2017) ter z različnimi seminarji in delavnicami po Sloveniji. V zadnjem času se posveča izobraževanju z igrifikacijo.